

STANDARDIZACIJA PLANIRANJA LOKALNOG ODRŽIVOG RAZVOJA

Tihomir Radovanović¹⁷

Pregledni rad

doi: 10.5937/OdrRaz2601055R

UDK: 334.722:502.131.1

Rezime

Svet se sada nalazi u nazapamćenim turbulencijama izazvanim težnjama većine potlačenog i sada prosvেćenog dela stanovništva od strane najrazvijenijih monopolskih zemalja, radi međunarodne ravnopravnosti i prelaska sa dosadašnjeg neodrživog na trajni i jedino spasonosni održivi razvoj sveta na planeti Zemlji. Nasuprot raznim katastrofalnim scenarijima, najrealnije se mogu očekivati definisani prekidi svih tekućih hegemonističkih ratova i radikalno multipolarno reformisanja Ujedinjenih nacija po inerciji sve većeg dela nezadovoljnih i verski opredeljenih ljudi.

U svemu tome, neminovnim održivim razvojem sveta obuhvataju se sve delatnosti u svim zemljama, a ovde se za primer uzima lokalni održivi razvoj (njegovo planiranje, izvođenje, primena i evaluacija), koji je veoma zaostao prvenstveno zato što su o njemu do sada interesno brinuli vodeći državni funkcioneri u svim zemljama radi ostvarivanja određenih ličnih koristi. Naravno, to se u održivom razvoju mora eliminisati da bi svet brže išao napred, zbog čega je za predmet ovog naučnog rada odabrana standardizacija planiranja lokalnog održivog razvoja, koja je veoma bitna i korisna naročito u sadašnjem periodu u kojem se započinje sa frontalnim održivim razvojem sveta.

Saglasno tome, za ovo istraživanje, autor ovog naučnog rada je kreirao i primenio adekvatan projekat istraživanja na osnovu kojeg su sakupljeni i interpretirani relevantni podaci, čiji krajnji rezultati su omogućili adekvatnu standardizaciju planiranja lokalnog održivog razvoja naročito bitnu u ovom trenutku, a koja će kasnije biti zamenjena adekvatnim softverom. Na taj način ovde izvršena standardizacija zapravo predstavlja kreiran prikladan originalan

¹⁷ Prof. dr Tihomir Radovanovic, multidisciplinarni naučno-stručni radnik u penziji, Beograd, R. Srbija, prof.tihomir.r@gmail.com, ORCID [0009-0000-6778-4506](https://orcid.org/0009-0000-6778-4506)

model za izradu osnovnih planova lokalnog održivog razvoja u svakoj zemlji, zbog čega ja on autorski zaštićen.

Ključne reči: lokalno planiranje, standardizacija, održivi razvoj, modelovanje, efekti.

Uvod

U sadašnjim tektonskim svetskim previranjima, naročito zbog hegemonističkih ratova i potrebe radikalnog multipolarnog reformisanja Ujedinjenih nacija na osnovama spasonosnog održivog razvoja, sve prateće promene su važne, pa time i promene u oblasti lokalnog održivog razvoja. Ovo naročito dolazi zbog izrazite zaostalosti lokalnog razvoja (prvenstveno planiranja) o kojem su do sada u svim zemljama brinuli vodeći državni funkcioneri zbog zadovoljavanja svojih ličnih interesa (Bojović J, 2012, str. 14-19).

Upravo zbog toga, za temu ovog naučnog rada odabrano je izučavanje mogućnosti standardizacije planiranja lokalnog održivog razvoja, jer je ono veoma značajno za uspeh održivog razvoja u svakoj zemlji – naročito u sadašnjem trenutku u kojem se s razlogom očekuje prekid tekućih hegemonističkih ratova i brzo adekvatno reformisanje Ujedinjenih nacija, kao uvod u prelazak čovečanstva sa dosadašnjeg neodrživog na svoj spasonosni trajni održivi razvoj (UN Agenda 2030, pp. 34-36).

Shodno tome, za potrebe kreiranja ovog rada, autor je pripremio i koristio svoj interno sačinjen projekat istraživanja kojeg karakterišu sledeći najbitniji faktori (Radovanović, T., 2014. str. 35-45):

- problem istraživanja, koji je ovde definisan postavljanjem sledećeg pitanja: da li je moguće standardizovati planove lokalnog održivog razvoja i kakve strukture tih planova treba da budu? Ovako formulisan problem ovog istraživanja je predstavljao vodilju izrade čitavog ovog rada i on je u radu uspešno rešen;
- predmet istraživanja, koji je u ovom slučaju činilo modelovanje struktura svih planova lokalnog održivog razvoja, s tim da se one mogu uspešno primeniti u svakoj zemlji;
- ciljevi istraživanja, koji su ovde podeljeni na naučne i društvene, gde se naučni ciljevi odnose na produbljivanje dosadašnje teorije lokalnog održivog razvoja, a društveni na

koristi društva koje će se postizati standardizacijom planiranja lokalnog održivog razvoja;

- istraživačka hipoteza, po kojoj će se navedenom standardizacijom u praksi ostvarivati mnoge uštede i koristi, što će doprinosti rastu životnog standarda u svakoj zemlji;
- metode istraživanja, koje u ovom poduhvatu čine: metoda kauzaliteta kao opšta, metoda studiranja kao posebna i metoda naučnog modelovanja kao pojedinačna;

Primenom tog i takvog internog projekta istraživanja prikupljeni su relevantni podaci, čijom interpretacijom je uspešno rešen navedeni problem istraživanja i potvrđena postavljena istraživačka hipoteza. Na osnovu toga sva ta građa je prikladno strukturirana na dalje delove ovog rada u koje spadaju (Radovanović T., 2015, str. 48-65):

- karakter planiranja lokalnog razvoja (1. deo), u okviru kojeg je uopšteno obrađena ta oblast sa aspekta njene prošlosti, sadašnjosti i budućnosti;
- vrednosti i trajnost posmatranog planiranja (2. deo), gde su istaknuti odnosi između dosadašnjeg destruktivnog neodrživog i budućeg neophodnog spasonosnog održivog razvoja sveta, zatim definisane vrednosti takve budućnosti, kao i istaknuti zahtevi koji se u tome moraju poštovati;
- kreiranje standardnih planova lokalnog razvoja (3. deo), unutar čega su standardizovani delovi tih planova koji će se prelazno koristiti u daljem frontalno održivom razvoja svih zemalja (npr. u periodu od oko 5 godina) do pojave softvera;
- budućnost planiranja lokalnog razvoja (4. deo), u sklopu čega je predviđena izrada adekvatnog softvera koji će zameniti dosadašnju primenu pomenutih standardizovanih planova;
- osnovni zaključci, gde su istaknuti ključni ostvareni rezultati ovog istraživanja;
- literatura, koja se svodila na prikaz korišćenih izvora u ovom istraživanju.

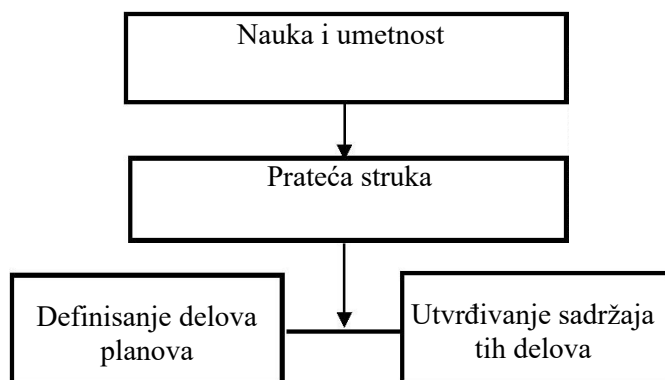
Karakter planiranja lokalnog razvoja

Radi prikladnog uvoda u ovu oblast, prvo treba istaći da se razvoj čovečanstva jasno deli na dosadašnji, dalje neodrživi i budući suprotni održivi razvoj. Neodrživi razvoj, koji se .sada privodi kraju, karakteriše stalna borba čovečanstva za olakšavanje svog života, što je praćeno stalnim bezobzirnim ruinanjem prirode i mnoštvom međunacionalnih eksploatatorskih ratova na planeti Zemlji, čime je čovečanstvo dovedeno na rub svog konačnog nestanka. Upravo zato, radi svog spasa, uz pomoć nauke i saglasnost vera, 1987. godine je identifikovan spasonosni održivi razvoj, kao suprotnost dotadašnjem svetskom neodrživom razvoju, koji je kasnije definisan u okviru Ujedinjenih nacija kao takav da se njime ne remeti dalji razvoj budućeg čovečanstva - što je tačna, ali i suviše uopštena definicija.

U takvom svom neodrživom razvoju, u težnji da zadovolje svoje lične interese, vodeći lideri praktično u svim zemljama, odlučivali su o razvoju svojih lokalnih zajednica, u čemu se zadatak zaduženih neobučenih planera tog razvoja svodio na sačinjavanje takvih najpre neefikasnih planova lokalnog razvoja. Prvenstveno iz tih razloga dosadašnje planiranje lokalnog razvoja je sa svih relevantnih aspekata bilo i sada je veoma neefikasno praktično u svim zemljama. Tome su, pored ostalog, doprinosile i Ujedinjene nacije svojim labavim otporom prema suzbijanju naročito eksploatatorskih hegemonističkih ratova, kao i praktičnim pružanjem pomoći zemljama u izradi njihovih lokalnih planova angažujući svoje pretežno nedovoljno obrazovane tzv. eksperete. Upravo zato je sadašnji svet u ogromnom previranju koje iniciraju obrazovni ljudi iz svih manje razvijenih zemalja, koje se očigledno mora završiti definitivnom eliminacijom tekućih ratova i radikalnom multipolarnom reformom Ujedinjenih nacija na osnovama održivog razvoja (Abdelillah J. i dr., 2017, pp. 26-38).

Shodno tome, s obzirom na predmet ovog naučnog rada, u svim tim svetskim promenama, treba istaći potrebu takvog budućeg planiranja lokalnog razvoja koje će se zasnivati na adekvatnoj nauci podržanoj prikladnom strukom s obzirom na suštinu i karakter spasonosnog održivog razvoja. U tome naročito treba brinuti o adekvatnom obrazovanju planera lokalnog razvoja i njihovom nesmetanom delovanju prilikom kreiranja održivih planova lokalnog razvoja u svakoj zemlji. U tome, pored ostalog, bitnu pažnju treba posvetiti

projektovanju adekvatnih struktura osnovnih planova lokalnog razvoja (dugoročnih, srednjoročnih i krakoročnih) koji do sada nisu standardizovani - uz navođenje njihovih obaveznih sadržaja (Slika 1.)

Slika 1. Izvorišta i strukture lokalnih planova održivog razvoja

Radi boljeg razumevanja ove ilustracije, uz nju treba dati i bitna pojašnjenja:

- nauka i umetnost treba da budu izvorišta za definisanje delova planova lokalnog održivog razvoja kao i njihovih sadržaja;
- delovi tih planova svojim nazivima treba da pokrivaju njihove celine;
- u delovima svih tih planova treba da budu izloženi adekvatni tekstualni sadržaji.

Vrednosti i trajnost posmatranog planiranja

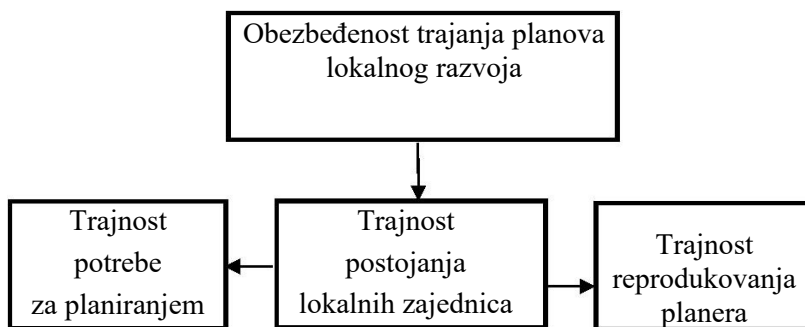
Po nauci, kao i uz saglasnost najvećih svetskih vera, prelazak čovečanstva sa neodrživog na održivi razvoj je neophodan i neminovan. U tome najbitniju ulogu imaju osnovne vrednosti održivog razvoja čija struktura je sledeća (Bamber P., 2021, pp 64-81):

- genralna vrednost, koja se svodi na trajnu i paralelnu zaštitu prirode i ljudi na planeti Zemlji;
- uslovne vrednosti, u koje spadaju razvoj nauke i umetnosti, kao i primena održivog obrazovanja;

- posebne vrednosti u zaštiti prirode, u koje spadaju šticeenje: vazduha, vode, tla, biljaka i životinja na planeti Zemlji;
- posebne vrednosti u zaštiti ljudi u toj prirodi u koje spadaju: očuvanje mira, ravnopravnost nacija, zaštita zdravlja, štednja resursa¹⁸ i slobodna samorealizacija.

Sve ove vrednosti, radi svog opstanka i napredovanja, moraju da uvažavaju sadašnje i buduće generacije ljudi zajedno sa svojim državama. Ovo poslednje naročito se odnosi na takvo neophodno reformisanje Ujedinjenih nacija koje moraju činiti istinski svetski vodeći faktor u primeni takvog održivog razvoja zasnovanog na navedenim svojim osnovnim vrednostima. Unutar toga adekvatno mesto mora zauzeti i lokalni održivi razvoj sa svojim prikladnim planiranjem.

Što se tiče trajnosti posmatranog lokalnog održivog planiranja treba istaći da je ono neophodno i da mora trajati koliko i čovečanstvo. Održivost ovog trajanja se zasniva na stalnoj potrebi planiranja lokalnog održivog razvoja, zatim na obezbeđenoj svojoj materijalnoj osnovi (trajnom postojanju lokalnih zajednica u budućnosti), kao i neophodnoj reprodukciji planera tog razvoja (Hanson, R, 2017, pp. 18-26), (Slika 2).

Slika 2. Trajnost planiranja lokalnog održivog razvoja

¹⁸ Osnovicu celine održivog razvoja, da bi čovečanstvo opstajalo, treba da čine zahtevi navedenih vrednosti održivog razvoja.

Sve ovo proističe iz suštine održivog razvoja po kojoj se čovečanstvo, da bi opstajalo, mora zasnivati na svojoj razvojnoj održivosti u smislu ispunjenosti osnovnih uslova (obezbeđenoj ishrani i pratećoj zaštiti svih vrsta o kojima se ovde već govorilo) (UN Habitat, 2019, pp. 43-56)¹⁹.

Kreiranje standardnih planova lokalnog razvoja

S obzirom na prethodna uvodna izlaganja u ovom radu, ovde će se izvršiti standardizacija svih osnovnih planova lokalnog održivog razvoja – a) dugoročnih, b) srednjoročnih, c) kratkoročnih i d) uz prateću logistiku (Radovanović T., 2023/1, str. 48-64):

a) Kada je u tome reč o dugoročnim planovima treba istaći da su oni najsloženiji i da se sada donose za periode od 9 do 15. godina. U tome po logici uloge tih planova, kao i mišljenju ovog autora, nasuprot dosadašnjoj neujednačenoj praksi u toj oblasti, njihovu strukturu treba da čini 8 osnovnih delova (tabela 1) (Radovanović T., 2023/2, str. 50-72).

Tabela 1. Struktura dugoročnog plana održivog razvoja lokalne zajednice

Delovi plana	Način izrade	Struktura planera	Obim teksta
1. Etimologija lokalne zajednice	Timsko programiranje	Vodeći i izvršni planeri	Oko 5 strana A4
2. Ostvarena razvojna dostignuća	-II-	-II-	Oko 5 strana A4
3. Vizija i misija daljeg razvoja	-II-	-II-	Oko 4 strane A4
4. Ciljevi i pravci održivog razvoja	-II-	-II-	Oko 5 strana A4

¹⁹ Planiranje lokalnog održivog razvoja logički će trajati koliko i čovečanstvo.

5. Projekti daljeg održivog razvoja	-II-	-II-	Oko 20 strana A4
6. Razrada razvojnih projektata	-II-	-II-	Oko 3 strane A4
7. Efekti projektovanog razvoja	-II-	-II-	Oko 4 strane A4
8. Upravljanje izvođenjem plana	-II-	-II-	Oko 4 strane A4
Σ	-	-	Oko 48 strana A4

Izvor: autorska projekcija.

Ovu tabelarnu ilustraciju treba sadržinski determinisati i ukazati na uloge vodećih i izvršnih planera u vezi toga. U tome prvo nastupaju izvršni planeri (npr. oko 7) koji pod rukovodstvom vodećih planera (oko 3) evidentiraju planske informacije (sa izvorima) po delovima plana, a zatim vodeći planeri sve to kritički razmatraju i odabiraju one informacije koje su relevantne za izradu ovog plana. U tome obe ove grupe planera treba da imaju u vidu kakve informacije unositi kod svakog od 8 delova ovog plana. Shodno tome ovde treba istaći kakve informacije treba evidentirati u svaki od 8 delova ovog plana, odnosno (Radovanović, T., 2323/3, str. 55-73):

- kod etimologije lokalne zajednice (1. dela plana) treba uneti informacije vezane za kratku istoriju lokalne zajednice u okviru zemlje);
- kod ostvarenih razvojnih dostignuća (2. deo plana) treba uneti informacije u vezi realizovanog ekonomskog i društvenog njenog razvoja u odnosu na zemlju kao celinu;
- kod vizije i misije daljeg razvoja (3. dela plana) potrebno je projektovati razvojne domete lokalne zajednice u planskom periodu, a zatim na osnovu toga predvideti misiju te zajednice u budućnosti zemlje;
- kod ciljeva i pravaca održivog razvoja (4. dela plana) neophodno je projektovati ekonomske i društvene ciljeve tog razvoja i ukazati na pravce kojima to treba postići;
- kod projekata daljeg održivog razvoja (5. deo plana) neophodno je izložiti osnovne informacije (nazive razvojnih projekata,

njiove uloge, obim investicija i zapošljavanja) u javnom i privatnom sektoru pazeći pri tome da se lokalna zajednica ne prezaduži, odnosno da to odgovara i privatnom sektoru;

- kod razrade razvojnih projekata (6. deo plana) potrebno je ukazati da će se u srednjoročnim planovima selekcionisati ti razvojni projekti po investicionim projektima i podeliti na prihvatljive i neprihvatljive kako bi se u kratkoročnim planovima prišlo njihovom konkretnom izvođenju;
- kod efekata projektovanog razvoja (7. deo plana) nepohodno je anticipirati praktične rezultate primene izvedenih razvojnih projekata naročito u smislu njihovog doprinosa rastu lokalnog BDP-a u odnosu na zemlju i šire, ukupne lokalne zaposlenosti i sl;
- kod upravljanja izvođenjem ovog plana (8. deo plana) potrebno je izložiti uloge upravnih organa lokalne zajednice u izvođenju tih planova i rezultatima njihove konkretne primene.

U svemu tome vodeći planeri treba da donesu adekvatan hodogram aktivnosti u izradi ovog plana kojeg treba da se drže svi učesnici u tome (planeri, upravni organi i dr.) čiji model može da čini sledeći akt:

- ekipiranje strukture vodećih i izvršnih planera, o čemu odlučuje lider lokalne zajednice;
- opšta priprema planskih informacija od strane izvršnih planera po delovima plana (oko 30 dana);
- kritično razmatranje unetih planskih informacija i definitivno njihovo upravljanje od strane vodećih planera, uz pisanje teksta nacрта tog plana na osnovu tih informacija (oko 15 dana) i
- utvrđivanje teksta nacрта plana od strane lokalnog veća (oko 10 dana);
- realizovanje javne rasprave o nacrtu plana u lokalnoj zajednici (oko 15 dana);
- korigovanje teksta plana shodno rezultatima javne rasprave od strane vodećih planera, čime se dobija predlog plana (oko 10 dana);
- utvrđivanje teksta predloga plana od strane lokalnog veća (oko 10 dana);

- odlučivanje o prihvatanju plana od strane lokalne skupštine (oko 10 dana).

Zbirno gledano, celina procesa izrade i donošenja ovog plana sa njegovim lektorisanjem traje oko 3 meseca, iza čega prihvaćen tekst plana treba interno izdati i tiraž interno i eksterno deliti lokalnim rukovodiocima i uglednim gostima lokalne zajednice.

U tom kontekstu ovde još treba prikazati formu tog plana, koja treba da se svodi na:

- izgled korične strane, sa boldovanim navođenjem naziva lokalne zajednice (u gornjem delu) nazivom plana (u sredini) i godini donošenja plana (u donjem delu);
- iza toga, na prvoj strani teksta treba boldovano istaći strukture vodećih i izvršnih planera;
- zatim, na narednoj strani treba izložiti pozdravni tekst lidera lokalne zajednice;
- nakon toga, na novoj strani treba boldovano da sledi sadržaj (od 8 delova);
- a potom treba da slede tekstovi svih 8 delova plana;
- na kraju treba izložiti korišćenu literaturu;
- iza toga, na novom listu treba da sledi boldovan tekst sa nazivom izdavača ovog plana, njegovim lektorom nazivom angažovane štamparije i tiražom tog plana;
- na poslednjem listu treba boldovano istaći da je lokalna skupština donela ovaj plan sa datumom održavanja sednice na kojoj je plan usvojen.

Ovome još valja dodati da vodeće planere treba da čine istaknuti interni planeri (ili odabrani eksperti za izradu složenijih planova), a izvršnim planerima treba obuhvatiti lica iz lokalne uprave koja se time bave. Takođe, pri prikazu novih razvojnih projekata treba uzeti u obzir ulaganje u inoviranje postojećih proizvodno-uslužnih kapaciteta, kao i aktivno učešće lokalne zajednice u izgradnji infrastrukturnih mreža u zemlji kao celini. Tome treba dodati potrebu lektorisanja napisanih tekstova.

b) Kada je reč o pratećim srednjoročnim planovima lokalnog održivog razvoja treba istaći da se njima obuhvataju vremenski periodi najpre od 3-4 godine i da se njima vrši konkretizacija donetog dugoročnog plana. U tome, po mišljenju ovog autora, njihove strukture treba da čine sledeći delovi (tabela 2).

Tabela 2. Struktura srednjoročnog plana održivog razvoja lokalne zajednice

Delovi plana	Način izrade	Struktura planera	Obim teksta
1. Okviri i izvori izrade plana	Timsko programiranje	Vodeći i izvršni planeri	Oko 4 strane A4
2. Izbor projekata za proveru	-II-	-II-	Oko 4 strane A4
3. Provera izabranih projekata	-II-	-II-	Oko 16 strana A4
4. Konačan izbor projekata za izvođenje	-II-	-II-	Oko 3 strane A4
5. Obezbeđenje projektne logistike	-II-	-II-	Oko 3 strane A4
6. Efekti izvedenih projekata	-II-	-II-	Oko 4 strane A4
7. Upravljanje izvođenjem projekata	-II-	-II-	Oko 4 strane A4
Σ	-	-	Oko 38 strana A4

Izvor: autorska projekcija.

I ovu tabeliranu islustraciju treba pojasniti naročito time što planere takođe treba podeliti na vodeće (npr. oko 3) i izvršne (npr. 5), gde vodeći imaju odlučujuću, a izvršni pomažuću ulogu. U tome obe ove grupe planera treba da su upoznate sa tehnologijama investicione provere projekata, što se naročito odnosi na grupu vodećih planera. Ovo naročito važi za projekte čiji je investitor lokalna zajednica. I ovde

prvo nastupaju izvršni planeri, koji prvi tekstovima popunjavaju svih 7 delova ovog plana, iza čega nastupaju vodeći planeri koji te tekstove definitivno uređuju. U tom kontekstu tekstovi svih 7 delova ovog plana moraju da imaju sledeće sadržaje:

- kod okvira i izvora izrade plana (1. deo plana) tekst treba da se odnosi na razvojne projekte navedene u dugoročnom planu i na naovođenje načina na koji će oni biti proveravani;
- kod izbora projekata za proveru (2. deo plana) u njegovom tekstu treba navesti razloge zašto su oni izabrani za proveru i zatim izvođenje, pri čemu treba izabrati nešto više projekata zbog mogućeg odbacivanja s obzirom na granice zaduženosti lokalne zajednice;
- kod provere izabranih projekata (3. deo plana) angažovani planeri treba da za javne projekte investiciono ocene njihovu opravdanost (ekonomsku i društvenu), što kod privatnih projekata to treba da učini investitor;
- kod konačnog izbora projekata za izvođenje (4. deo plana) vodeći planeri treba da definitivno proveru one koji će se u obuhvaćenom vremenu izvesti i zatim koristiti u daljim kretanjima konkretnih lokalnih zajednica;
- kod obezbeđivanja potrebne logistike (5. deo plana) investitori izabranih projekata treba da obezbede potrebne dozvole i saglasnosti za izvođenje tih projekata shodno važećim propisima iz tih oblasti – čime oni najzad stižu pravo da uz obezbeđena sredstva krenu u njihovo izvođenje koje upravno treba da prate nadležni organi lokalne zajednice tokom te realizacije i osnivanja novih organizacija;
- kod efekata izvedenih projekata (6. deo plana) angažovani planeri upravnim praćenjem treba da kompariraju projektovane ekonomske i društvene efekte sa ostvarenjima novih organizacija i da o tome blagovremeno obaveštavaju nadležne upravne organe lokalne zajednice;
- kod upravljanja izvođenjem lokalnog razvoja (7. deo plana) treba predvideti prikladno obaveštavanje lokalnih upravnih organa od strane planera o rezultatima izvođenja razvojnih projekata i o početnom radu formiranih novih organizacija. I tu je dobro doneti adekvatan hodogram svih tih aktivnosti slično projektovanom kod dugoročnih planova.

Zbrino gledano, izrada ovih srednjoročnih planova treba da traje oko 2 meseca (priprema nacрта oko mesec dana, zatim njegovo utvrđivanje od strane lokalnog organa oko 15 dana, kao i sačinjavanje njegovog predloga sa odlučivanjem od strane lokalne skupštine u oko poslednjih 15 dana).

U tom kontekstu, ovde još treba prikazati formu tog jednostrano sačinjenog plana koju treba da čine adekvatni tekstovi u načelu slično kao kod forme dugoročnih planova (korična strana, sadržaj, osnovni tekstovi i adekvatna logistika – uz potrebu da oni treba da budu lektorisani).

Ovome još treba dodati da angažovani planeri u izradi ovog plana treba da budu kompetentni pretežno bez potrebe da se u tome angažuju eksterni eksperti, uz bitan uslov da ulaganja u javne projekte zbirno ne budu veći od dozvoljenih.

c) Kada su u pitanju kratkoročni planovi lokalnog održivog razvoja potrebno je istaći da se oni donose za svaku godinu trajanja srednjoročnih planova, kao i da u suštini imaju operativni karakter. U tom smislu, s obzirom na prethodno izloženu izradu dugoročnog i srednjoročnih planova, ovde je prvo izložena struktura njihovih delova (tabela 3), a iza toga je kratko prikazana njihova logistika.²⁰

²⁰ Kratkoročnim lokalnim planovima se u suštini obuhvataju aktivnosti vezane za izvođenje razvojnih aktivnosti u konkretnoj lokalnoj zajednici.

Tabela 3. Struktura kratkoročnog plana održivog razvoja lokalnih zajednica

Delovi plana	Način izrade	Struktura planera	Obim teksta
1. Struktura projekata za izvođenje	Timsko programiranje	Vodeći i izvršni planeri	Oko 5 strana A4
2. Upravno praćenje izvođenja projekata	-II-	-II-	Oko 5 strana A4
3. Građevinsko uređivanje zemljišta	-II-	-II-	Oko 4 strane A4
4. Izgradnja predviđenih objekata	-II-	-II-	Oko 7 strana A4
5. Opremanje izgrađenih objekata	-II-	-II-	Oko 7 strana A4
6. Formiranje organizacija i radno usavršavanje	-II-	-II-	Oko 5 strana A4
Σ	-	-	Oko 33 strane A4

Izvor: Autorska projekcija.

U vezi ovoga ovu tabelu treba pojasniti naročito preporukom po kojoj će se interno angažovani planeri artikulirati na vodeće (npr. 3) i izvršne (npr. 3). Pri tome izvršni planeri treba da adekvatnim tekstovima obrade sve navedene delove ovog plana a da angažovani vodeći planeri sve to pažljivo pregledaju i konačno uobliče ovaj plan. Saglasno tome, gledano po delovima ovog plana, njihove tekstualne sadržaje treba da čine:

- kod struktura projekata za izvođenje (1. deo plana) iz srednjoročnog plana ovde treba preneti prihvaćene projekte koji će se izvesti u konkretnoj godini uz kratke prateće komentare;

- kod upravnog praćenja izvođenja obuhvaćenih projekata (2. deo plana) treba definisati uloge planera i upravnih organa u tom praćenju radi kontrole i usmeravanja svih tih investicionih aktivnosti na lokacijama predviđenih prostornim planom;
- kod građevinskog uređivanja zemljišta (3. deo plana) potrebno je adekvatno definisati uloge planera i upravnih organa u toj oblasti;
- kod izgradnje predviđenih objekata (4. deo plana) takođe treba definisati uloge planera i upravnih organa u tome;
- kod opremanja izgrađenih objekata (5. deo plana) isto tako je neophodno predvideti uloge planera i upravnih organa;
- kod formiranja organizacija i radnog uhodavanja (6. deo plana) isto tako se moraju determinisati aktivnosti planera i nadležnih upravnih organa lokalne zajednice.

I ovde se preporučuje izrada adekvatnog hodograma aktivnosti kojim se olakšava izvođenje planiranih aktivnosti i angažovanje planera i upravnih organa u svemu tome.

Ukupno gledano, izrada ovakvih kratkoročnih planova održivog razvoja lokalne zajednice treba da traje oko mesec dana (kreiranje nacрта plana oko 15 dana, njegovo utvrđivanje i priprema predloga tog plana sa njegovim donošenjem oko 15 dana). U vezi toga i ovde treba konstatovati da optša forma tog plana treba da bude analogna formi srednjoročnih planova (u smislu formi korične strane i daljih tekstova - koji takođe treba da budu lektorisani).

Naravno, i ovde treba istaći da angažovani planeri treba da budu kompetentni za izradu plana bez pomoći eksternih eksperata.

d) Celina ovde izložene standardizovanih planova lokalnog održivog razvoja u svakoj zemlji treba da bude praćena adekvatnim zakonima o društvenom planiranju bez definisanja složenih procedura koje veoma komplikuju praksu ovog planiranja u sadašnjem prelasku sa neodrživog na održivi razvoj sveta sve dokle se adekvatno ne reformišu Ujedinjene nacije i kreira budući softver za ovu značajnu oblast planiranja u svakoj zemlji. Ovo tim više kada je jasno da se ovakvom standardizovanom izradom i primenom navedenih planova lokalnog održivog razvoja veoma dobija na kvalitetu tog planiranja i na velikim novčanim

uštredama koje se time ostvaruju. Upravo zato, celina ovog naučno-stručnog rada se autorski štiti (posebno ovaj njegov 3 deo).

Budućnost planiranja lokalnog održivog razvoja

Nakon očekivane eliminacije tekućih hegemonističkih ratova i radikalnog reformisanja Ujedinjenih nacija na osnovama vrednosti održivog razvoja, ubrzano će se steći uslovi da se ovo standardizovano planiranje lokalnog razvoja lako i brzo softverizuje (što se očekuje najdalje u 5 narednih godina). Ovo i zbog toga što će se time steći bitni uslovi za tu softverizaciju primenom ovde standardizovanih planova lokalnog održivog razvoja. Naravno, na taj način će se direktno veoma doprineti racionalizaciji posmatranog planiranja naročito u smislu podizanja kvaliteta tog planiranja i krupnog redukovanja pratećih troškova. Iza toga treba očekivati kreiranje nešto složenijeg softvera za planiranje nacionalnog održivog razvoja (Mersal. A, 2016, pp, 18-28)²¹.

Osnovni zaključci

U ovom naučnom istraživanju posvećenom standardizaciji planiranja lokalnog održivog razvoja identifikovano je nekoliko novih naučnih saznanja i projektovano je takođe nekoliko pratećih stručnih kreacija – što omogućuje izvođenje sledećih osnovnih zaključaka:

- u sadašnjim svetskim tektonskim promenama praćenih mnoštvom hegemonističkih ratova i prevaziđenim dejstvom Ujedinjenih nacija, kao i naraslom pretnjom nestanka čovečanstva usled dosadašnjeg dejstva neodrživog razvoja, s razlogom se očekuje prestanak tih ratova i adekvatna radikalna reforma Ujedinjenih nacija na osnovama naučno zasnovanog i verski prihvaćenog svetskog spasonosnog održivog razvoja, što zajedno treba da dovede do tog i takvog budućeg svetskog razvoja;
- s tim u vezi, s obzirom na karakter takvog održivog razvoja, njime treba da se obuhvati čitav sadašnji svet sa svim

²¹ Budućnost planiranja lokalnog razvoja je direktno vezana za budućnost čovečanstva. U tome budućnost čovečanstva zavisi od održivog razvoja, ali i od budućnosti svemira našta čovečanstvo ne može da utiče.

delatnostima. Jednu od njih čini lokalni razvoj koji je sada veoma nerazvijen usled dosadašnjeg monopolskog dejstva vodećih nacionalnih lidera praktično u svim dosadašnjim i sadašnjim nacionalnim državama;

- upravo zbog toga, za predmet ovog naučnog rada je odabrano standardizovanje planiranja lokalnog održivog razvoja, kojim će se veoma doprineti podizanju kvaliteta te vrste planiranja i smanjivanju troškova njihove izrade;
- shodno tome, radi uvoda, u ovom naučnom radu prvo je prikazan karakter planiranja lokalnog razvoja u dosadašnjoj destruktivnoj epohi neodrživog i suprotnoj predstojećoj konstruktivnoj epohi održivog razvoja, gde su sve prednosti s razlogom date održivom razvoju prvenstveno sa aspekta tretiranja prirode i stalnih međunacionalnih sukobljavanja;
- iz tih razloga u ovom radu se krenulo sa identifikacijom vrednosti održivog razvoja u kojoj osnovnu vrednost čini trajna zaštita prirode i ljudi na planeti Zemlji, uz nabranje posledičnih uzročnih i posebnih vrednosti. U tome je napomenuto da te vrednosti mora da poštuje čitav svet kako bi čovečanstvo opstalo i lagodnije živelo;
- na osnovu toga u ovom radu je izvršena standardizacija projektovanja lokalnog održivog razvoja kod svih tih osnovnih planova – dugoročnog, srednjoročnog i kratkoročnog, uz pojašnjavanje njihovih logistika. Na taj način su svi ti planovi pojedonostavljeni, uz njihove međusobne adekvatne veze. Time je izvršen značajan doprinos kvalitetu predmetnog planiranja i smanjivanju troškova njihove izrade;
- na kraju ovog rada konstatovano je da sa ovakvim planiranjem treba odmah krenuti u svim zemljama, a nakon toga (kroz oko 5 godina) to treba zameniti kreiranjem prikladnog svetskog softvera. Tome je još dodato da iza toga treba očekivati i izradu i primenu softvera za planiranje nacionalnog održivog razvoja;
- otuda je ovaj naučno-stručni rad, kao originalan, zaštićen i može se praktično koristiti uz saglasnost njegovog autora (naročito 3. deo o standardizaciji).

Literatura

1. Abdelillah, J. i dr., *Creative Approuche to Planning local development*, Routlege, Abington, 2017.
2. Bamber, P. (ed.). (2021). *Teacher Education for Sustainable Development and Global Citizenship*, Paris
3. Bojović, J., *Lokalni ekonomski razvoj u Srbiji*, NALED, Beograd, 2012.
4. Hanson, R., *Planning Politics and the Public Interest*, Comell University Press, June 2017.
5. Mersal, A., *Sustainable Urban futures: Environmental Planning for Sistainable Urban Development*, Procedia, Enviromental Sciences, New York, 2016.
6. Radovanović, T. i dr., *Metodologija naučnog istraživanja*, Privredna akademija, Novi Sad, 2014.
7. Radovanović, T. i dr., *Metodologija stručnog istraživanja*, Zavod za udžbenike, Beograd, 2015.
8. Radovanović, T., *Održivi razvoj sveta*, Udruženje Fokus-Evropa, Požarevac, 2023.
9. Radovanović, T., *Održivi lokalni razvoj*, Udruženje Fokus-Evropa, Požarevac, 2023.
10. Radovanović, T., *Održivo lokalno preduzetništvo*, Udruženje Fokus-Evropa, Požarevac, 2023.
11. UNESCO, *Education for Sustainable development – Goals, lernine, Objectives*, Paris, 2017.
12. UN Habitat, *Working for a better urban future, Annual progress report*, New York, 2019.
13. UN, *Agenda 2030*, Engagement Global, London, 2016.

STANDARDIZATION OF LOCAL SUSTAINABLE DEVELOPMENT PLANNING

Tihomir Radovanovic²²

Abstract

The world is currently going through unprecedented turbulence caused by the aspirations of the majority of the oppressed and now more enlightened part of the population by the most developed monopolistic countries, seeking international equality and a transition from the current unsustainable model to a permanent and ultimately viable sustainable development of the world on planet Earth. In contrast to various catastrophic scenarios, the most realistic expectations include defined cessations of all ongoing hegemonic wars and a radical multipolar reform of the United Nations, driven by the growing inertia of an increasing number of dissatisfied and religiously oriented people. In this context, the inevitable sustainable development of the world encompasses all activities across all countries. Local sustainable development – its planning, implementation, execution, and evaluation – is considered as an illustrative example. In many cases, progress in this area has been limited due to insufficient institutional attention and, in some instances, the influence of private interests in decision-making processes.

Such practices need to be addressed in order to ensure more effective and equitable progress in sustainable development. Consequently, the focus of this scientific paper is the standardization of local sustainable development planning, which is of particular importance and relevance in the current period marked by an intensified global commitment to sustainable development.

Accordingly, for this research, the author of this scientific paper created and applied an adequate research project based on which relevant data were collected and interpreted, whose final results enabled adequate standardization of local sustainable development

²² Prof. Tihomir Radovanovic PhD, Multidisciplinary Research and Professional Practitioner (Retired), Belgrade, Republic of Serbia, email: prof.tihomir.r@gmail.com, ORCID [0009-0000-6778-4506](https://orcid.org/0009-0000-6778-4506)

planning, especially important at this moment, which will later be replaced by appropriate software. In this way, the standardization carried out here actually represents a created appropriate original model for the development of basic plans of local sustainable development in every country, which is why it is copyright protected.

Key words: *local planning, standardization, sustainable development, modeling, effects.*

Date of receipt: 4 March 2026

Date of acceptance: 3 April 2026